

FILMTEKERCS: TÍZ A HUSZONEGYBŐL

Rajongói portrék

FEKETE TAMÁS

A FILMTEKERCS ELSŐ NYOMTATOTT KIADVÁNYA NEM ÚTTÖRŐ VÁLLALKOZÁS, DE HIÁNYOSSÁGAI ELLENÉRE IS BŐVEN TARTALMAZ EGYEDI ÉSZREVÉTELEKET.

A 2006-ban indult filmes site, a Filmtekercs 15 év után érezte úgy, hogy nyomtatott formátumban, kötetbe összegyűjtve is az olvasóközönség elé áll. Az általuk bejárt út ismerős lehet, a Mozinet, majd a Prizma is online megjelenésként indult, igaz, mindkettőjüknél megelőzte egy (hol rendszeresebb, hol szabálytalabb időközönként utcára kerülő) periodika is az első könyv megjelenését – előbbi pedig a Filmtekercs alapításának évétől már a magyar piac egyik legmegbízhatóbb minőségű filmforgalmazójaként is képviselteti magát a szakmában.

A most kiadott *Tíz a huszonegyből* kötet 10 rövid portrét tartalmaz, kortárs rendezőkről, a weboldal hét szerzőjétől (akik nevét érdemes lett volna feltüntetni a Tartalomjegyzékben is, nem csupán az írások alján). Az összeállítás legfőbb szempontja az volt, hogy ismert, közkedvelt és jól felismerhető, egyedi stílusú művészek kerüljenek be, és hogy olyan szerző készítsen róluk karrier-összegzőt, aki számára valamiért különösen kedves az adott illető.

A kötetben szereplők névsorát tekintve dicséretes, hogy a szerkesztők (óvatosan ugyan, de) ki mertek mozdulni az angol nyelvterületről, és Bong Joon-ho és Paolo Sorrentino mellett helyet kapott az anime-rendező Hosoda Mamoru is. Greta Gerwig szerepeltetése viszont, bármilyen szimpatikus is személye, épp ugyanúgy, mint eddigi életműve, kissé indokolatlannak érződik; eddig mindössze két filmet jegyzett saját, teljes jogú rendezőként, és talán elhamarkodottan került be azok mellé, akik pályájukat szinte kivétel nélkül megkezdték már az ezredforduló előtt (különösen, hogy jövőre érkező *Barbie*-ja után már kiérleltebb képet kaphatunk látásmódjáról és adaptációs módszereiről). Amennyiben mindenáron szempont volt, hogy a nagy mértékben még ma is férfiak által dominált szakma képviselői közül egy nő is kerüljön be a válogatásba, érdemes lett volna a jóval terjedelmesebb oeuvre-vel és látásmóddal bíró Kathryn Bigelow-t, Jane Campion-t, vagy esetleg a nálunk sajnálatosan kevesek által ismert, ám máshol kultusszal övezett Kelly Reichardt-t választani.

A vékony, alig 180 oldalas kötet terjedelméből könnyen kiszámolható, hogy egy-egy rendezővel átlagosan 15-20 oldal foglalkozik, de Nicolas Winding Refn munkásságát mindössze 12 oldalba tömörítették. Ebből következik, hogy egyes alkotások esetenként csupán említés szintjén kerülnek elő – Paul Thomas Anderson bemutatkozása, az 1996-os *A szerencse zsoldosai* például mindössze egyetlen, hárommondatos bekezdést kapott. Az viszont már megkérdőjelezhető aránytalanság, hogy Iñárritu reklámjai akkora, vagy éppen nagyobb terjedelmet kaptak, mint például a *Birdman* – legyen bármennyire is tudatos a szándék, hogy a kisebb és kevésbé szerzőinek szánt darabok is a reflektorfénybe kerülhessenek.

Amilyen változatos az egyes szereplők pályaképe, munkássága és stílusa, legalább annyira sokszínű a portrék jellege is, ám sajnos nem csupán megközelítésükben, hanem mélységükben is. Néhány írás fontosabbnak érzi a nézői és kritikai fogadtatás ismertetését, a díjak megemlítését, mint a mélyebb elemzések elvégzését. Némileg közelebb kerülünk a rendezőhöz, amikor műfaji váltásairól, az adott zsáner szabályainak használatáról, vagy éppen képi világáról olvashatunk, ám legtöbbször itt is hiányzik az igazi mélyfúrás. A kötet legsikerültebb írásai éppen azok, ahol bizonyos témák, motívumok és a szerzőiség szempontjából közelítenek egy-egy életműhöz – ilyen többek között a Paul Thomas Andersonról, Christopher Nolanról vagy Paolo Sorrentinóról szóló fejezet. Utóbbi amúgy a leghosszabb terjedelmű írás is, így még szembetűnőbb, milyen jót tett volna a könyvnek a nagyobb oldalszám.

Végezetül sajnos meg kell említeni, hogy az alaposabb korrektori munka is hiányzik: az idegen nyelvű címek és nevek feltűnő pontatlansága mellett néhány tárgyi tévedés (a *Grand Budapest Hotel* évszáma 2017 a filmográfiában, a *Cure* frontembere pedig nem John, hanem Robert Smith) is akad, sőt pár magyartalan mondat is becsúszott. A könyv azonban hibáival együtt is bőven tartalmaz érdekes meglátásokat, és őszinte rajongása is jól áll neki. Várjuk a reménybeli további 11-et, remélhetőleg nagyobb terjedelemben.

FILMTEKERCS, 2021.

GERŐCS PÉTER: WERKFILM

Felforgatás

KOLOZSI LÁSZLÓ

EGY FILMFORGATÁS TÖRTÉNETE IDEÁLIS ARRÁ, HOGY MEGMUTASSUK, HOGYAN MŰKÖDIK EGY MIKROKÖZÖSSÉG.

Láttunk már filmet a filmben, filmkészítésről szóló filmet, forgatókönyvírókról szóló drámákat (az *Alkony sugárút* óta), olvastunk könyvet írókról, egy könyv születéséről: Gerőcs Péter *Werkfilm*je viszont regény egy film születéséről.

E film, akárcsak a könyv (Gerőcs negyedik regénye), arról szól, hogy vidékre lemennek a nagyszájú, a vidékieket irritáló pestiek, és lekezelő és kiokta-

tó viselkedésük olyannyira idegesíti egy idő után a falu lakóit, hogy a két tábor egymásnak megy. Gerőcs Pétert elsősorban nem a filmkészítés, annak módszere, de még csak nem is a forgatókönyvírás, hanem a társadalmi csoportok egymásra hatása, az interakciók alakulása, a csoportdinamika. Egy olyan összezárt közösségben, mint amilyen egy filmes stáb, a viszonyok alakulása, a ténfergés a különböző státuszok (a lúzertől a menőn át a fura alakig) között, kiválóan megmutatható, vagyis a stáb tekinthető ideális szociológia kísérletcsoportnak is.

Legalábbis Gerőcs biztosan annak tekinti, és izgalmas is, ahogy a hatalmas nőtt egójú színészt, a cinikus színészt, a stáb egyes alakjait, ráengedi a vidéki valóságra, a perőcsényi és kemencei lakosokra. Ebből is következik, hogy a szerzőt nem érdekli annyira, hogy pontos képet adjon egy forgatókönyvtől, téves következtetésekre jut, aki a *Werkfilmből* akarja megtudni, milyen is egy forgatás, egy forgatókönyv.

Hiszen egy jelenet forgatása messze nem úgy néz ki, hogy elhangzik néhány vezényszó, majd leforog egy hosszú jelenet, majd megszólal az ...'ennyi!', és a stáb levonul. Az újabb és újabb beállítások, kameraszögek nem is férnének bele egy filmezésről szóló regénybe. Ugyanakkor a filmbeli forgatókönyv sem úgy tagozódik jelenetekre, ahogy egy megfilmesíthető

forgatókönyv. A jelenetek túl hosszúak, túl vannak spólázva, sok bennük a felesleges monológ – mindez egyébként a regénytől messze nem idegen.

Gerőcs Pétert az is érdekelte, túl a csoportok egymásra feszülésén, hogyan tud megteremteni egy Miskin herceg-szerű figurát. Ez a film, ami éppen készül a könyvben, Jancsó vagy Tarr hosszú beállításokból álló filmjeire hasonlít, de készítésének módja még inkább emlékeztet Pasolini módszerére. Walter Munch írta le a transzcendens filmről szóló könyvében, hogy a legideálisabb transzcendens megjelenítés az, amikor szegény filmben a csodát szegény eszközökkel mutatják meg. Itt egy ilyen szegény film készül a könyvben, egyértelműen szegény csodát mutat be a filmbéli László. Akit egy János nevű, szintúgy tiszta lélek, bölcs együgyű, alakít. A nagy ételzaporítás szcéna egyértelműen a Pasolini *Máté evangéliumának* kenyérszaporításához áll közel.

Ez a jelenet, *A csoda* című epizód az, ami, érzésem szerint meg tudja mutatni, a sok párhuzamosság mellett, mi is a regény és a könyvben készülő film fikciója közt a különbség. Mi a különbség a regénybeli filmet forgató rafinált és minden félrehordó, direktben rossz mondata ellenére furán tehetségesnek látszó rendező, András és a könyv írója között. Míg András optimista, amennyiben hisz abban, hogy történhetnek csodák, olyanok, melyek két egymástól távol álló csoportot egységévé tudnak formálni, maga Gerőcs (és mintha éppen a *Werkfilm* végén olvasható, egy kicsit a mű erejét csökkentő twisttel is bizonyítaná ezt), nem hinne ebben.

„... ahogyan László figurája billeg a jézusi figura és a mai realitás között, mondja Andrásnak egy stábtagnak, azt kurva nehéz lehetett megírni”. Mire a tulajdonképpen csavart is felfedő válaszában (amit nem idézünk teljesen, mert könyvet sem illő spoilerezni), a rendező azt mondja: mostanában hajlamos vagyok én is azt gondolni, hogy a játékfilm felesleges macera.”

Ez a könyv nem azért született meg, mert a szerző pont ezt gondolja: nem egy játékfilm helyett. Hanem azért, hogy körbejárja azt a kérdést, amit a regénybeli film is feltesz, lehetséges e megbékélés két teljesen mást akaró társadalmi csoport között, vagy egyszerűbben, lehetséges e megbékélés egyáltalán.

KALLIGRAM KIADÓ, 2022.

